

Paula Tomaszewska

(Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

IDEA PRAW CZŁOWIEKA A TERRORYSTYCZNA DZIAŁALNOŚĆ PAŃSTWA ISLAMSKIEGO NA TERYTORIUM SYRII I IRAKU

ABSTRACT

THE IDEA OF HUMAN RIGHTS VERSUS TERRORIST ACTIVITIES OF THE “ISLAMIC STATE” IN THE TERRITORY OF SYRIA AND IRAQ

The dissertation consists of the analysis of the criminal activity of the „Islamic State”. The author is going to provide selected examples of human rights violation by this terrorist organization, i.e.: including practising human trafficking, restoring slavery, using sexual violence or carrying out public executions of entities accused of espionage, smuggling, adultery or homosexuality. She is going to emphasize that „Islamic State” is trying to justify its actions by recalling historical and religious argumentation for propaganda reasons. Author is going to present, for example, among others selected articles from the Dabiq magazine or the pamphlet entitled „The questions and answers on Hostages and Slaves”. It was published in 2015 by a organization, in which an interpretation of Islamic law with regard to justification for sexual slavery was made subsequently, she is going to quote reports of non-governmental organizations. The author is also going to refer to the issue of destroying the cultural heritage of humanity in the territory occupied by the organization. The conclusion of the paper will be the statement that the idea of the human rights has no grants for existence in the territories occupied by this terrorist organization.

KEYWORDS: Islamic State, Syria, human rights violations, slavery, terrorism.

1. Wprowadzenie

Głównym celem artykułu jest ukazanie zbrodniczej działalności *Państwa Islamskiego*¹. W 2014 r. organizacja proklamowała samozwańczy kalifat na terytorium Syrii i Iraku. Jej celem strategicznym była chęć zjednoczenia świata arabskiego pod jedną władzą opartą na radykalnej interpretacji prawa szariatu². Prawo islamskie stało się więc swego rodzaju narzędziem, które pozwoliło terrorystom kontrolować określone terytorium i legitymizować swoje władztwo. Jednym z początkowych motywów działalności organizacji było rzekome powstrzymanie fali przemocy ze strony „świata Zachodu” czy lokalnych dyktatorów. Jednakże jak się z czasem okazało terroryści zaczęli dopuszczać się jeszcze większych okrucieństw niż ich poprzednicy.

Autorka opíše wybrane przypadki łamania praw człowieka przez *PI* na terytorium kalifatu, m.in. praktykowanie handlu ludźmi czy ich organami, przywrócenie niewolnictwa, stosowanie przemocy seksualnej (szczególnie względem Jazydek), przeprowadzanie publicznych egzekucji ludzi oskarżonych o szpiegostwo, przemyt, cudzołóstwo czy homoseksualizm. Odpowie dłaczego *Państwo Islamskie* starało się usprawiedliwić przywrócenie instytucji niewolnictwa w oparciu o własną interpretację prawa szariatu. Dokona pod tym kątem analizy materiałów propagandowych wydanych przez organizację, m.in. wybranych artykułów z propagandowego magazynu organizacji pt.: „Dabiq”. Odniesie się także do raportów organizacji pozarządowych. Konkluzją będzie stwierdzenie, że

-
- 1 W niniejszym artykule Autorka w celu określenia omawianej organizacji terrorystycznej będzie posługiwała się w zależności od kontekstu nazwami: *Państwo Islamskie* (skrót *PI*), ale celowo wyrażonym kursywą, aby podkreślić subiektywny sprzeciw wobec bezprawnych działań tej struktury terrorystycznej pretendującej w minionym czasie nawet do roli państwa (utworzenia kalifatu).
 - 2 Zanim powstało *Państwo Islamskie*, żadna inna grupa niż wahabici w XVIII wieku w Arabii, nie próbowała stworzenia tak bardzo radykalnego modelu kalifatu wiernego czasom Proroka. Wówczas wahabici podbili większość terenu obecnej Arabii Saudyjskiej, a ich ortodoksyjne praktyki przetrwały w prawie szariatu. Jednakże jak wskazuje G. Wood zauważalna jest różnica pomiędzy tymi grupami: wahabici byli ostrożni w użyciu przemocy. Byli otoczeni przez muzułmanów, a także podbijali ziemię, która już w pewnym sensie była islamska. Natomiast *PI* odwrotnie, nawiązuje do wczesnego islamu. Do czasu kiedy to muzułmanie byli otoczeni przez nie-muzułmanów. Por. G. Wood, *What is the Islamic State?*, „The Atlantic Daily” marzec 2015, <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2015/03/what-isisreallywants/384980/> [dostęp: 02.03.2018].

idea praw człowieka nie miała żadnej racji bytu na terenach zajętych przez tę organizację terrorystyczną³. Autorka pragnie już na wstępie podkreślić, że nie ma zamiaru opisywać w sposób szczegółowy aktów bestialstwa organizacji. Uważa, że słuszną postawą jest nie śledzenie tego typu materiałów. Terrorystom właśnie o to chodzi, aby jak największą ilość osób zastraszyć, sprowokować i wytworzyć emocje, które nie zawsze sprzyjają racjonalnemu myśleniu. Ważna jest natomiast pamięć o tym kim były ofiary i jak ważne było ich życie. Zainteresowanych szczegółową analizą egzekucji odsyłam np. do książki Benjamina Halla⁴.

O problemach z prawami człowieka w regionie Bliskiego Wschodu⁵

W okresie trwania dekolonizacji (lata 60. XX w.) kontynentu afrykańskiego i Bliskiego Wschodu, można było zaobserwować dążenie do tworzenia regionalnych instytucji ochrony praw człowieka. Jednakże gdy wartość i znaczenie praw człowieka na kontynencie europejskim wciąż wzrastało, nie można tego było niestety zaobserwować na Bliskim Wschodzie. Występująca tam niesprawiedliwość oraz różnorodne, często odbiegające od wszelkich norm prawnych zachowanie „Zachodu” umniejszyło wiarygodność promowanych rządów demokratycznych i przestrzegania norm prawa międzynarodowego. Retoryka poruszająca kwestię przestrzegania

3 W listopadzie 2014 r. niezależna międzynarodowa komisja śledcza ONZ ds. Syryjskiej Republiki Arabskiej oświadczyła, że organizacja popełniła zbrodnie przeciwko ludzkości. Na mocy rezolucji 2170 ustanowionej przez Radę Bezpieczeństwa, organizacja została określona jako stosująca ekstremalną przemoc skierowaną wobec cywili i pojmwanych bojowników. Zob. szerzej, *Threats to international peace and security caused by terrorist acts*, Rezolucja nr 2170 Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych z dnia 15 sierpnia 2014 r. (UNSCR), <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2170> [dostęp: 02.03.2018].

4 B. Hall, *ISIS Państwo Islamskie*, Warszawa 2015, s. 213–219.

5 Niektórzy badacze uważają, że błędnym jest zestawianie ze sobą praw człowieka wykształconych przez cywilizację zachodnią z pojmwaniem praw jednostki w obszarze świata islamu. Mirosław Sadowski podkreśla, że podjęcie tego typu zagadnień jest uzasadnione, chociażby ze względu na coraz częstsze odwoływanie się przez europejskie sądownictwo do prawa muzułmańskiego, Zob. szerzej: M. Sadowski, *Islam a prawa człowieka*, [w:] *Konstytucja w państwie demokratycznym*, K. Urbaniak, S. Patyra, M. Sadowski (red.), Poznań 2017, s. 427.

praw człowieka z jednej strony oraz ich rzeczywistego łamania z drugiej, umniejszyła ich poszanowanie przez tamtejszą ludność⁶. Tego rodzaju sytuacja umożliwiła terrorystom, podważyć idee praw człowieka, ukazując je jako próbę neokolonialnej interwencji oraz dążenia do hegemonicznej dominacji na arenie międzynarodowej⁷.

Od czasu ataku terrorystycznego na Stany Zjednoczone w dniu 11 września 2001 r., terroryzm i prawa człowieka stały się powszechnym przedmiotem debat. Sprawujący niegdyś funkcję Sekretarza Generalnego – Kofi Annan, stwierdził, że terroryzm zagraża prawom człowieka i rządów prawa⁸. W swoich rekomendacjach dla państw członkowskich podkreślił, że ochrona praw człowieka wszystkich ludzi – tych podejrzanych o terroryzm, jego ofiar i osób dotkniętych konsekwencjami ataków terrorystycznych – jest konieczna dla skuteczności strategii zwalczania terroryzmu⁹.

Należy podkreślić, że prawa człowieka to nie tylko zasady moralne, ale przede wszystkim konstrukcje prawne, które gwarantowane są przez instytucje i procedury krajowe oraz międzynarodowe. Stanowią podstawę europejskiego porządku prawnego oraz demokratycznego ustroju i państwa

-
- 6 Jak pisze H.A. Jamsheer w świecie arabskim od początku XIX w. ma miejsce „ciekawka” dyskusja dotycząca istotnych zagadnień ustrojowych, reform polityczno-społecznych i demokracji. Znacząca podkreśla, że rozważania wokół dorobku europejskiego systemu przedstawicielskiego i tradycji islamu są istotnymi obszarami szukania dróg rozwojowych. Autor w swoim artykule dokonuje interesującej analizy wybranych nurtów myślowych i ruchów społecznych dwóch ostatnich wieków, które według niego stanowią ułatwienie zrozumienia obecnej problematyki rozwoju arabsko-muzułmańskiego Bliskiego Wschodu. Podkreśla, że wymienione przez niego dwa nurty pozostaną przez jakiś czas obecne na scenie społecznej. Jamsheer kończąc swój artykuł podkreśla, że istnieje próżnia w zakresie myśli politycznej islamu, a także projektów dotyczących naprawy władzy i społeczeństwa tamtego regionu. Zob. szerzej, H.A. Jamsheer, *Reforma władzy i społeczeństwa w myśli społeczno-politycznej odrodzenia arabsko-muzułmańskiego*, [w:] *Wybrane idee, partie i organizacje polityczne Bliskiego Wschodu*, F. Ilkowski, S. Sulowski (red.), Warszawa 2014, s. 13–27.
 - 7 Chociażby fotografie torturowanych więźniów w Abu Ghraib potwierdzają zasadność uprzedzeń społeczeństw ukształtowanych głównie przez islam, postrzegających państwa „Zachodu” jako „bezbożnego i zakłamanego wroga”.
 - 8 *Ochrona praw człowieka a terroryzm*, UNIC, <http://www.unic.un.org.pl/terroryzm/ochrona.php> [dostęp: 05.03.2018].
 - 9 Zob. szerzej, *Uniting against terrorism: recommendations for a global counter-terrorism strategy. Raport Sekretarza Generalnego ONZ z 27 kwietnia 2006 r.*, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/60/825 [dostęp: 05.03.2018].

prawa. Jednakże już nieco inaczej prawa te stosowane są w swoistej „teologii politycznej” islamu, która wydaje się być niemożliwa do pogodzenia z wartościami praw człowieka zachodu. Islam bowiem nie uznaje rozdziału sfery sacrum od profanum. Istnienie państwa w opozycji do religii ma tu drugorzędne znaczenie. Dla praktykującego muzułmanina wszelkie ziemskie wydarzenia dokonują się zgodnie z wolą boską. W prawie muzułmańskim jedynym kreatorem prawa jest Bóg, wiernym zaś pozostaje rola wykonywania Jego woli. Grzechem jest wobec tego stanowienie prawa przez człowieka dla człowieka, a naruszenie objawionego porządku jest tym samym co sprzeniewierzenie się Bogu. Nijak się więc mają fundamentalne dla Zachodu prawa człowieka w relacji do religii muzułmańskiej. W islamie nie ma mowy o zsekularyzowaniu islamskiej koncepcji praw jednostki, która jest bezpośrednio zakorzeniona w Koranie¹⁰. Islamska koncepcja praw jednostki jest statyczną materią religijną. Islamska koncepcja praw jednostki zakłada istnienie różnych zakresów praw jednostki w zależności od płci czy wyznania¹¹. Zasada równości wobec prawa, wartości człowieka i jego godności zależy bardzo mocno od tego, jakiego wyznania jest człowiek, jakiej jest płci i jaki ma status społeczny. Inaczej traktuje się więc muzułmanów i nie muzułmanów, mężczyznę i kobietę, wolnego i niewolnika.

Koegzystowanie tradycyjnego prawa islamskiego szariatu i praw człowieka jest przede wszystkim pytaniem o indywidualne pojmowanie jednostki w danym społeczeństwie. Należy podkreślić, że choć skodyfikowano *Arabską Kartę Praw Człowieka* to nie odgrywa ona w świecie arabskim znaczącej roli w porównaniu do analogicznej dla niej w świecie zachodu *Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*. Ścieranie się materii państwowej z materią religijną w islamie prowadzi do szerzenia kontroli oraz wpływu politycznego na sferę życia duchowego. Tego typu dualizm, pozostaje wykorzystany przez terrorystów.

Rozpoczynając rozważania na temat zbrodniczej działalności *Państwa Islamskiego* oraz przywróceniu przez nie instytucji niewolnictwa należy, odwołać się do *Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego*, który został sporządzony 17 lipca 1998 r. w Rzymie. Zgodnie

¹⁰ A. Bisztyga, *Zachodnia a islamska koncepcja praw jednostki*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2013, nr 1 (13), <http://marszalek.com.pl/przegladowprawakonstytucyjnego/ppk13/04.pdf>, s. 83.

¹¹ R. Backer, *Islam: między fundamentalizmem a totalitaryzmem*, [w:] *Islam a świat*, R. Backer, S. Kitab (red.), Toruń 2005, s. 89.

z artykułem 7 – niewolnictwo jest czynem zaliczanym do zbrodni przeciwko ludzkości. Podkreśla się, że niewolnictwo jest położeniem danej jednostki względem której dokonano postępowania w całości lub w części wynikające z prawa własności, znów handel niewolnikami, w szczególności kobietami i dziećmi, można rozumieć jako wszelkie pojmanie, nabycie lub odstąpienie danej osoby celem uczynienia z niej niewolnika¹². Niewolnictwo stanowiło od zawsze istotną część świata islamu. Do praktyk pozbawienia wolności i handlu ludźmi dochodzi zarówno na obszarze Syrii, Iraku, czy w Afryce. Ze specjalnego raportu ONZ wynika, że *Państwo Islamskie* od początku swojej ofensywy militarnej wzięło do niewoli ok. 3500 osób. Pierwsi zniewoleni zostali Jazydzi. Do niewoli dżihadystów dostali się również chrześcijanie mieszkający na terenie dawnego Iraku. Im jednak, w odróżnieniu od Jazydów, islamiści złożyli propozycję przejścia na islam lub płacenia specjalnego podatku. Z raportu wynika, że w wyniku ofensywy *Państwa Islamskiego* poniosło śmierć 18 802 osób, 36 tysięcy rannych oraz 3,2 miliona osób wygnanych ze swoich domów¹³.

Zakaz niewolnictwa – podstawowa reguła *iuris cogentis* świata cywilizowanego, unormowana w licznych traktatach na przestrzeni co najmniej dwóch wieków, nie jest w stanie przewyciężyć reguł dotyczących praktyk niewolniczych i dyskryminacyjnych ze względu na wyznawaną religię w świecie islamu. Idealistyczne standardy zachodnie (chrześcijańskie), a uznane za wzór dla wszystkich państw (cywilizowanych), nie zagościły na stałe we współczesnym świecie. Dziś ze zgrozą należy odnotować działalność *Państwa Islamskiego* i jego praktyki właśnie w zakresie niewolnictwa. Przyczyną niedostosowania społeczeństw islamskich jest sam Koran. Zasady i reguły w nim ukształtowane nie mają szans na bycie usuniętymi. Starożytna praktyka nomadów dotycząca niewolnictwa została przejęta przez islam i zaopatrzona w stosowne normy prawne¹⁴. Sprzyjał temu fakt, że życie Mahometa stanowiące wzór do naśladowania pełne było przykładów okrucieństwa wobec jeńców wojennych

12 *Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego* sporządzony w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r., Dz.U. 2003, nr 78, poz. 708, art. 7, ust. 2, pkt c, <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20030780708/O/D20030708.pdf> [dostęp: 05.03.2018].

13 Por. K. Shaheen, *Islamic State holding estimated 3,500 slaves in Iraq, says UN*, 19.01.2016, „The Guardian”, <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/19/islamic-state-holding-estimated-3500-slaves-in-iraq-says-un> [dostęp: 08.03.2018].

14 P. Czubik, *Niewolnictwo w mahometanizmie*, [w:] *Islam w międzynarodowej i krajowej przestrzeni prawnej*, P. Czubik, K. Magoń (red.), Kraków 2017, s. 171.

i niewolników¹⁵. Współcześnie pojawiają się interpretacje norm prawa szariackiego, według których przewiduje się dopuszczanie niewolnictwa, jako swoistego prawa mahometanina. Należy zauważyć, że ujęcie niewolnictwa w islamie jest nierozzerwalnie związane z wojną, ponieważ w interpretacji dżihadystów jeśli ziemia nie jest ziemią islamu (*dar al-islam*), jest ziemią wojny (*dar al-harb*)¹⁶. A z ziemi wojny można czerpać niewolnych. Terrorysty uważający ludność jazydzką za sektę, argumentując niewolnictwo w imię świętej walki. Tak omijano brak aprobaty na niewolenie na ziemi islamu¹⁷. Obecnie islam przeżywa reformację, której źródła naznaczone są wojną, podbojem czy systemem drakońskiego prawodawstwa, a przykładem tego przejawu jest właśnie *Państwo Islamskie*. Terrorysty używając religii islamu, interpretują ją w taki sposób, aby usprawiedliwić swoje barbarzyńskie czyny¹⁸.

W Dabiqu o przyzwoleniu historyczno-religijnym do łamania praw człowieka

Państwo Islamskie na łamach publikowanego przez siebie czasopisma Dabiq, starało się wyjaśniać strategię działań w celu legitymizacji swojej zbrodniczej działalności. Także prasę wykorzystuje się, aby przygotowane wcześniej

15 Inicjatorem zjednoczenia społeczności arabskiej w sprawnie funkcjonujący organizm polityczny był prorok Muhammad. Jego poczynania państwowotwórcze rozpoczęły się z chwilą przybycia do Medyny w 622 r. Wydarzenie to otworzyło nowy okres w dziejach islamu. Wówczas doktryna islamu zaczęła gwałtownie ewoluować. Był on odzwierciedleniem ostrożnej polityki przekształcenia się tradycji plemiennych w nowatorskie państwowe rozwiązania oparte na aspektach religijnych. M. Samojedny, *Klasyczny model państwa muzułmańskiego*, [w:] *Ze studiów nad prawem, administracją i ekonomią*, M. Sadowski, A. Spychalska, K. Sadowa (red.), „Acta Erasmania” t. VI, Wrocław 2014, s. 180.

16 Zob. szerzej: S. Nasr, *Istota islamu*, Warszawa 2010, s. 142.

17 Analogiczne rozumowanie w tym zakresie przyswieca bojownikom *PI* zwalczającym ludność szycką.

18 Należy zwrócić uwagę, że materiał rozpowszechniany przez *PI* aktywnie promuje jego nadużycia i przestępstwa. Stanowi to wyraźną różnicę w stosunku do działań rządu Baszara Al-Asada i innych stron walczących, które starają się ukrywać dowody swoich naruszeń i nadużyć. Chociaż niniejszy artykuł odnosi się do postępowania organizacji terrorystycznej *Państwo Islamskie*, nie powinno to przesłonić faktu, że inne strony konfliktu nadal popełniają rażące naruszenia wobec ludności cywilnej z tamtego obszaru.

argumenty pojawiały się wraz ze szczególnie wyselekcjonowanymi cytacjami z Koranu. Uwagę szczególnie przykuwa numer 4, 7 i 9 czasopisma. W numerze 4 – w jednym z artykułów odniesiono się do problematyki niewolnictwa pod rządami *PI*. Znalazły się w nim próby religijnego i historycznego uzasadnienia brania w niewolę Jazydek. Jazydzi to niewielka mniejszość, która praktykuje religię opartą na „mieszance chrześcijańskich, islamskich i starożytnych wierzeń mezopotamskich, dżihadyści uważają ich za pochodzące z heretyckiej sekty, a nawet utożsamiają z kultem diabła”¹⁹. Uważani są przez swoich oprawców za wielbicieli bożków, a ich zniewolenie jest częścią starej, szariackiej praktyki łupów wojennych. Tylko w połowie października 2014 r. ONZ oszacowała, że od 5 tys. do 7 tys. jazydzkich kobiet i dzieci mogło zostać uprowadzonych przez organizację, a następnie sprzedanych w niewolę²⁰. Matthew Barber, poinformował, że sporządził listę 4 800 złapanych kobiet i dzieci jazydzkich i oszacował, że ogólna liczba może wynosić nawet 7 tys.²¹ Podkreśla, że terroryści wykorzystują fakt, iż Jazydzi są politeistami i ich religia opiera się na tradycji ustnej, a nie pisanej. Dla *PI* są niewiernymi, plasującymi się niżej w hierarchii niż chrześcijaństwo, czy żydzi, czyli „wyznawcy Ludu Księgi”. W 2015 r. na łamach *New York Times* można było przeczytać iż, stworzono całą sieć infrastrukturalną, począwszy od magazynów, w których przetrzymywano ofiary skończywszy na autobusach, które umożliwiały przetransportowanie kobiet na targi niewolnic²². W kwietniu 2015 r. Zainab Bangura, specjalny wysłannik Organizacji Narodów Zjednoczonych, odwiedził Irak i otrzymał kopię broszury dotyczącej *Państwa Islamskiego*, w której to można było odnaleźć listę cen kobiet i dzieci²³. W numerze 7 – można znów odnaleźć artykuł poruszający

19 Y. Sangwon, *Islamic State Circulates Sex Slave Price List*, 04.08.2015, „Bloomberg”, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2015-08-03/sex-slaves-sold-by-islamic-state-the-younger-the-better> [dostęp: 10.03.2018].

20 R. Spencer, *Isil carried out massacres and mass sexual enslavement of Yazidis*, *UN confirms*, 14.10.2014, „The Telegraph”, <https://www.telegraph.co.uk/news/world-news/islamic-state/11160906/Isil-carried-out-massacres-and-mass-sexual-enslavement-of-Yazidis-UN-confirms.html> [dostęp: 10.03.2018].

21 *To have and to hold. Jihadists boast of selling captive women as concubines*, 18.10.2014, „The Economist”, <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2014/10/18/to-have-and-to-hold> [dostęp: 10.03.2018].

22 C. Rukmini, *ISIS Enshrines a Theology of Rape*, 13.08.2015, „New York Times”, <https://www.nytimes.com/2015/08/14/world/middleeast/isis-enshrines-a-theology-of-rape.html> [dostęp: 14.03.2018].

23 Y. Sangwon, *Islamic State Circulates...*, *op. cit.*

tematykę apostazji czy też religijnego usprawiedliwienia egzekucji jordańskiego pilota Muath al-Kasaesbeha²⁴, który został spalony żywcem w klatce. Na filmie rozpropagowanym przez *PI* można dostrzec pilota, który ubrany jest w pomarańczowy uniform więzienny. Tego rodzaju egzekucje, przekraczają granice ludzkiej godności, ale także uwydatniają brak jakichkolwiek barier moralnych tego „sadystycznego” czynu. Spotęgowana przemoc, nie mająca już żadnych granic, podkreśla bardzo jasny paradygmat mianowicie braku chęci porozumienia i pójścia na jakiegokolwiek ustępstwa. Tego rodzaju nieobliczalne działania skupione są głównie na wytworzeniu psychozy strachu. Główną cechą łączącą egzekucje zakładników są chociażby takie elementy scenografii jak ubrania oprawców, które są co do zasady czarne. Natomiast ofiary zawsze mają na sobie pomarańczowe kostiumy z pewnością dlatego, aby przypominały i kojarzyły się z faktem okrutnego traktowania muzułmańskich ekstremistów w Guantanamo. Artykuł ten stanowił także swego rodzaju przestrożę, w którym zawarto ostrzeżenie dla innych zdrajców islamu. W kolejnym artykule tego numeru opisano znów taktykę *PI* wobec zdrajców i wrogów organizacji, czy też reportaż z egzekucji 21 Koptów.

Państwo Islamskie także w numerze 9, z czysto propagandowego punktu widzenia stara się usprawiedliwić restytucję instytucji niewolnictwa. W artykule pt.: *Przywrócenie niewolnictwa*, który pojawił się w październikowym wydaniu, podkreślono, że Jazydom nie przysługuje prawo do płacenia *dżizji*, czyli podatku za wiarę, który zapewnia względne bezpieczeństwo, wyznawcom innej wiary takim jak chrześcijanom, czy żydom. Dowiadujemy się z jego treści, że Jazydzkie kobiety i dzieci zostały rozdzielone między bojowników biorących udział w działaniach w Sindhjar zgodnie z prawem szariatu. Natomiast jedna piąta z nich stała się własnością władz *Państwa Islamskiego*.

Także w 34-stronnicowym pamflocie wydanym przez organizację z tytułowanym *Pytania i odpowiedzi w sprawie zakładników i niewolników*. Można odnaleźć szczegółowe wytyczne dotyczące dozwolonych i niedozwolonych praktyk wobec dziewczynek i kobiet. Starano się w nim szczególnie przedstawić wykładnię prawa islamskiego w odniesieniu do niewolnictwa seksualnego. Zakupujący niewolnicę nabywa certyfikat

²⁴ *Jordan executes 2 prisoners after ISIS video shows pilot being burned alive*, 04.02.2015, „FoxNews”, <https://www.foxnews.com/world/jordan-executes-2-prisoners-after-isis-video-shows-pilot-being-burned-alive> [dostęp: 18.03.2018].

organizacji. Ma prawo ją odsprzedać innemu mężczyźnie, ale może ją również uczynić wolną, co rzadko się zdarza. Taki czyn ma zagwarantować mu pobyt w raju. Nieliczne kobiety w ten sposób wyszły z niewoli. W dokumencie przywołano m.in. termin *dar al-harb*. Podkreślono, że kobiety niewierzące jak i apostatki, zamieszkałe na terytorium, które jest w stanie wojny z islamem, mogą zostać pojmane i stać się przedmiotem handlu niewolnikami. System niewolniczy stanowi „naturalne” uzupełnienie ideologii *dar al-harb* – islamskiego rozumienia świata wojny jako obszaru, gdzie nie panuje islam. Stąd też normy Koranu zasadniczo wskazują na zabijanie niewiernych mężczyzn i zniewalanie niewiernych kobiet i dzieci²⁵. Usystematyzowano, iż żydówki i chrześcijanki mogą zostać zniewolone. Pozwolono na uczynienie niewolnicami apostatki, czyli kobiety, które odeszły od religii islamu.

W analizowanym „wykazie postępowania” można odnaleźć także pewne zakazy. Przede wszystkim odbywania stosunków seksualnych z dziewczętami niedojrzałymi płciowo. Odnaleźć można również sprzeciw wobec rozdzielania matki z córką. Następnym ograniczeniem jest potrzeba posiadania kobiety na własność, a zatem nie może bojownik odbyć stosunku seksualnego z pojmaną kobietą, gdy jest współwłasnością kilku muzułmanów. Najpierw pozostali właściciele muszą zrzec się jej lub odsprzedać swe udziały. Niewolnica seksualna nie może być ponadto sprzedana, jeśli zaszła w ciążę ze swoim właścicielem. Broszura wydana przez organizację zawiera szereg innych szczegółowych uwag i wskazówek przykładowo wymieniając dozwolone sposoby odbywania stosunków seksualnych z niewolnicami czy sposoby wymierzania im kary cielesnej, chociażby w celu przykładu dla innych zniewolonych kobiet.

Analiza raportu ONZ poruszającego kwestię zbrodni Państwa Islamskiego dokonywanych na Jazydach

Raport Rady Praw Człowieka przy Organizacji Narodów Zjednoczonych zatytułowany: *Przybyli by zniszczyć: Zbrodnie ISIS przeciwko Jazydom*, koncentruje się na sytuacji, która miała miejsce w mieście Sindzar

²⁵ Zwrócić należy uwagę, że normy *Państwa Islamskiego* są jednoznacznie czysto ograniczone Handlu męskimi niewolnikami, poza sporadycznym wykupem, nie ma. Jeżeli odrzucą konwersję – zostaną uśmierceni.

w północno-zachodniej części Iraku²⁶. Po opanowaniu Mosulu *Państwo Islamskie* postanowiło połączyć swoje terytoria. Przeszkodą ku skutecznemu skonsolidowaniu tych dwóch miejscowości stało się właśnie miasto Sindżar, które 3 sierpnia 2017 r. zostało zaatakowane przez bojowników *Państwa Islamskiego* w ramach zaplanowanej i systematycznej kampanii ludobójstwa przeciwko Jazydom²⁷. Za bezpieczeństwo ludności cywilnej odpowiedzialna była wówczas kurdyjska Peszmerga, która wycofała się w nocy przed atakiem z niewyjaśnionych przyczyn. Raport określa cztery grupy cywilnej ludności jazydzkiej, która została podzielona przez bojowników tzw. *Państwa Islamskiego*²⁸.

Pierwszą grupę stanowili mężczyźni i chłopcy w wieku 12 lat. Z wypowiedzi świadków, którzy przeżyli oblężenie miasta Sindżar wynika, że większość mężczyzn przy których bojownicy znaleźli broń byli zabijani na miejscu. Jedyną opcją na przeżycie była opcja konwersji. Mężczyźni i starsi chłopcy, którzy byli przymusowo nawróceni na islam, zostali szybko przewiezieni do obozów szkoleniowych w Tel Afar, Mosulu i Baaj, gdzie zmuszano ich do pracy fizycznej czy występowania w filmach propagandowych²⁹.

Drugą grupą to kobiety i dziewczynki w wieku powyżej 9 lat. Podstawowym przedmiotem handlu były młode dziewczęta, które gdy osiągały wiek 9 lat stawały się osobnym bytem niewolniczym. Przemoc seksualna, poprzez którą należy rozumieć w szczególności zgwałcenie³⁰, ściśle łączy się z fenomenem niewolnictwa. Schwytane przez bojowników kobiety

26 *They came to destroy: ISIS Crimes Against the Yazidis*, Raport Rady Praw Człowieka ONZ z dnia 15 czerwca 2016 r., http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoISyria/A_HRC_32_CRP.2_en.pdf [dostęp: 20.03.2018].

27 N. Cumming-Bruce, *ISIS Committed Genocide Against Yazidis in Syria and Iraq*, U.N. Panel Says, 16.06.2016, „The New York Times”, <https://www.nytimes.com/2016/06/17/world/middleeast/isis-genocide-yazidi-un.html> [dostęp: 20.03.2018].

28 *Raport roczny Amnesty International 2014/15. Sytuacja Praw Człowieka na świecie*, https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/04/Raport_roczny_2014_15_PL_wybrane-1.pdf [dostęp: 20.03.2018].

29 *They came to destroy*..., dz. cit.

30 Według powszechnie przyjętej definicji zgwałcenie oznacza stosunek seksualny zachodzący bez zgody jednej ze stron, niezależnie od płci, przy czym zazwyczaj wymaga się, aby sprawca stosował przymus (fizyczny lub psychiczny). Zob. szerzej A. Domagała, *Ściganie i karanie sprawców gwałtu i przemocy seksualnej podczas konfliktów zbrojnych po zakończeniu zimnej wojny*, „Wrocławskie Studia Politologiczne” 2011, nr 12, s. 218.

najczęściej były dzielone na dwie kategorie ze względu na aparycję i wyznanie. Jeżeli mowa o aparycji istotnym aspektem była uroda i wiek kobiety. Niekiedy dawano dziewczynom wybór czy chcą zmienić wyznanie, jeśli nie zdecydowały się zostać konwertytami to trafiały do mikroskopijnych cel, w których były wielokrotnie gwałcone. Warto zwrócić uwagę, że wówczas rozkwitł internetowy handel niewolnikami za pomocą programu Telegram, w którym umieszczano zdjęcia kobiet i następowała licytacja. *PI* opublikowało wskazówki dla kupujących (mudżahedinów), w których wskazano, jak wiele niewolnic może posiadać każdy z nich. Cena za jedną niewolnicę oscylowała w granicach 15 tys. – 100 tys. irackich dinarów co stanowi ekwiwalent 13–85 dolarów amerykańskich³¹. Dla przykładu tylko w 2014 r. co najmniej 3,5 tys. Jazydek po wymordowaniu ich mężów, synów czy braci dostało się w niewolę. Inne znów źródła donoszą, że wartość kobiety wahała się od 200 do 1500 dolarów w zależności od ich stanu cywilnego, wieku oraz urody³². Sprzedaż mogła być wielokrotna (nawet piętnastokrotna). Część kobiet udało się uratować. Wiązało się to jednak z koniecznością wniesienia znaczącego okupu.

Trzecia grupa to małe dzieci, które pozostały z matkami (sprzedawane wspólnie). Dzieci były najczęściej świadkami bicia i poniżania swoich matek oraz wielokrotnych gwałtów. Niepełnoletni stanowili dla terrorystów doskonały narybek, ponieważ byli uczniami, którzy nie zawsze byli świadomi własnych czynów i ich skutków. *Państwo Islamskie* w coraz większym stopniu wykorzystywało je jako uczestników zbrojnego dżihadu w tym także jako zamachowców-samobójców. Jak przypomina *Independent*, dzieci znajdujące się w *PI* były poddawane specjalistycznemu procesowi radykalizacji, m.in. przechodzą kursy ekstremistycznej wersji szariatatu czy też uczone są posługiwania się bronią³³. Częstokroć zmusza się je także do oglądania publicznych egzekucji.

Ostatnią czwartą grupę stanowili chłopcy powyżej 7 lat, którzy byli oddawani do ośrodków szkoleniowych lub obozów wojskowych, w których byli poddawani indoktrynacji. Ich przeszłość była nieważna,

³¹ *Ibidem*, s. 13.

³² *Ibidem*, s. 13.

³³ L. Dearden, *Isis is using far more child soldiers than the world realised*, 19.02.2016, „Independent”, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-using-more-child-fighters-than-feared-assuicide-bombers-and-soldiers-after-brainwashing-at-a6883626.html> [dostęp: 08.04.2018].

nadawano im nowe nazwiska, a wszelki kontakt z rodzinami pozostawał skutecznie utrudniany i ograniczony.

Nadzór, przymus, lęk i kara były używane przez *Państwo Islamskie* w celu powstrzymania wszelkiego rodzaju sprzeciwu. Podporządkowanie sobie ludności cywilnej oraz dominowanie nad każdym aspektem jej życia, służyło utrzymaniu terytorialnej struktury. *PI* systematycznie atakowało, zatrzymywało i groziło śmiercią ludności znajdującej się na terytorium przez nie kontrolowanym. Można zaryzykować stwierdzeniem, że funkcjonujące tam prawo było istnym bezprawiem. Każdy sędzia wydawał wyrok według swojego uznania, a swego rodzaju wykładni prawa było tyle ile ludzi mogących orzekać. Interpretacja szariatu przybrała tam tak skrajną formę, że drobne przewinienia, które w innych krajach byłyby zwykłymi wykroczeniami, w *PI* często były karane brutalną utratą życia. Kary wymierzano w oparciu o zasadę „jesteś winny, chyba że możesz udowodnić swoją niewinność”. Proces sądowy zazwyczaj trwał krótko (jest to czas liczony w godzinach, a nawet minutach). Przykładowo kradzież karana była amputacją ręki, a cudzołóstwo popełnione przez kobietę jej ukamienowaniem. Natomiast osoby podejrzane o homoseksualizm, zostawały najczęściej strącane z dachów wysokich budynków. Jeśli osoba przeżyła upadek z dużej wysokości, wówczas tłum, podburzany przez bojowników z *PI*, przystępował do ukamienowania takiej osoby. Jedną z „łagodniejszych” kar była chłosta, którą stosuje się m.in. w stosunku do osób palących papierosy. Wyroki zawsze wykonywane były w obecności tłumu. Organizacja zakazała również praktykowania kulturowych zwyczajów w celu wyeliminowania tamtejszej kultury – w tym ślubów czy festiwali muzycznych. Jak pisze B. Hall „Ludzie trafiają do więzień, z których niemal nieustannie dochodzą odgłosy tortur. Wielu nigdy nie wychodzi na wolność. Muzyka jest zakazana a mieszkańcy są zmuszani do modlitwy. Homoseksualistów zrzuca się z dachów (...), a w tym samym czasie bojownicy ISIS śmieją się, żartują i nakłaniają do zniewalania dziewcząt, które kupują, gwałcą i zabijają”³⁴. Obecnie, gdy *PI* utraciło większość kontrolowanych terytoriów na światło dzienne wychodzą efekty jego drastycznych działań.

Warto w tym kontekście także zwrócić uwagę na Raport Organizacji Narodów Zjednoczonych, który dotyczy sytuacji ludności cywilnej w Iraku. W ciągu półtora roku (tj.: między 01.01.2014 r. a 31.10.2015 r.)

34 B. Hall, *ISIS...*, dz. cyt, s. 9.

odnotowano niemal 18 800 ofiar ludności cywilnej, a podkreślić należy, że liczby te mogą nie obejmować wszystkich przypadków. Rannych zostało zaś 36 245 osób. Jednak autor ocenia, że liczby te mogą okazać się w rzeczywistości jeszcze wyższe. Analitycy podkreślają, że jest to także efekt działalności *Państwa Islamskiego*. W raporcie czytamy, że w 2015 r. miały miejsce liczne przejawy okrucieństwa tej organizacji. Dla przykładu 10 czerwca 2015 r. bojownicy *Państwa Islamskiego* zmusili swoje ofiary do położenia się na ziemi w centrum Mosulu. Następnie przejechał po nich buldożer. Dalsze przypadki terroru zamieszczone w raporcie są równie szokujące³⁵. Podsumowując publiczne egzekucje, drastyczne tortury, rabunki i gwałty to drugie imię *Państwa Islamskiego*³⁶.

W raportach różnych instytucji zajmujących się ochroną praw człowieka pojawiają się także doniesienia o handlu ludzkimi organami praktykowanym przez *Państwo Islamskie*. Organy przeznaczone do transplantacji miały pochodzić od żywych dawców, którymi byli pojmani przez dżihadystów zakładnicy. W jednej z fatw z 31 stycznia 2015 r. była mowa o możliwości pobrania organów od pojmanych niewiernych, jeśli miałyby to uratować życie muzułmaninowi. Choć dokument ten bezpośrednio nie dawał dowodów na udział *Państwa Islamskiego* w powyższych praktykach, to z całą pewnością na takie praktyki przyzwalał.

Jednym z ważnych aspektów funkcjonowania *Państwa Islamskiego* na zajęтым terytorium było także niszczenie wszystkich przedislamskich symboli panowania nad tym obszarem. Wiele organizacji międzynarodowych, w tym UNESCO, ostro skrytykowało tego typu praktyki, nazywając je m.in. czystkami kulturowymi³⁷. Jak podkreśla Artur Wejkszner termin ten ma jednak nieco szersze konotacje i należy go rozumieć jako świadomą strategię niszczenia kulturowej różnorodności poprzez zamierzone atakowanie jednostek z uwagi na ich kulturową, etniczną bądź religijną tożsamość, połączoną z atakowaniem ich miejsc kultu czy zbiorowej pamięci³⁸. Organizacja na dużą skalę, w sposób zorganizowany i zróżnicowany dokonywała niszczenia dorobku tamtejszej kultury.

35 'Staggering' civilian death toll in Iraq – UN report, 19.01.2016, „UN News”, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=53037#Vy-ii-QcPIU> [dostęp: 06.04.2018].

36 Zob. szerzej L. Green, *Inside Mosul: What's life like under Islamic State?*, 09.06.2015, „BBC News”, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-32831854> [dostęp: 03.04.2018].

37 *Heritage and Cultural Diversity at Risk in Iraq and Syria. Report*, 03.12.2014, UNESCO, <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232562e.pdf>, s. 3 [dostęp: 14.04.2018].

38 A. Wejkszner, *Państwo Islamskie. Narodziny nowego kalifatu*, Warszawa 2016, s. 112.

Niektóre z nich pochodziły blisko sprzed 8 tys. lat. Kalifat skutecznie zacierał ślady przeszłości i kultury niezwiązanej z islamem sunnickim. Jedne eksponaty były przez organizację unicestwiane, inne zaś przeznaczone na handel. Płądrowano, grabiono i wysadzano je w powietrze. Dotyczyło to w szczególności obcych symboli o charakterze religijnym, które były uznawane przez *Państwo Islamskie* za przejaw bałwochwalstwa czy politeizmu. Jednym z przykładów takiej destrukcji było zniszczenie starożytnych budynków w syryjskiej Palmirze³⁹. Terrorystom zależało na osiągnięciu homogenizacji religijnej i kulturowej oraz na powiększeniu przychodów z nielegalnej sprzedaży zagrabionych zabytków. Szczególnie łatwo było dżihadystom handlować niewielkimi artefaktami takimi jak monety czy wyrobami ceramicznymi. Samuel Laurent twierdzi, że najlepiej w obrocie starożytnościami radziły sobie mafie rosyjskie⁴⁰. Warto także wspomnieć, że na początku lutego 2015 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ podjęła uchwałę, która zakazała handlu starożytnymi artefaktami pochodzącymi z tamtych terytoriów.

Życie ludności cywilnej po upadku terytorialnej struktury *Państwa Islamskiego*

Obecnie marginalizuje się osoby, które żyły w latach 2014–2017 „pod rządami organizacji”. Nie posiadają one zazwyczaj żadnych dokumentów, które umożliwiałyby im dalsze funkcjonowanie w społeczeństwie. Terrorysty regularnie konfiskowali wszystkie wcześniejsze dokumenty na rzecz tych wydawanych przez siebie, których co oczywiste władze irackie teraz nie uznają. Ludność cywilna wobec tego została pozbawiona podstawowych praw⁴¹. Nadal nie mogą swobodnie przemieszczać się w obawie przed aresztowaniem, nie mogą też dostać pracy lub ubiegać się

39 UNESCO Director-General condemns destruction of the Tetrapylon and severe damage to the Theatre in Palmyra, a UNESCO World Heritage site, 20.01.2017, UNESCO, <https://en.unesco.org/news/unesco-director-general-condemns-destruction-tetrapylon-and-severe-damage-theatre-palmyra> [dostęp: 14.04.2018].

40 S. Laurent, *Kalifat Terroru, Kulisy Działania Państwa Islamskiego*, Warszawa 2015, s. 94.

41 Iraq: Families of Alleged ISIS Members Denied IDs. Documents Needed for Movement, Welfare, Work, School, 25.01.2018, „Human Right Watch”, <https://www.hrw.org/news/2018/02/25/iraq-families-alleged-isis-members-denied-ids> [dostęp: 15.04.2018].

o świadczenia socjalne. Dzieci, które nie mają irackiego czy syryjskiego aktu urodzenia, można uznać za bezpaństwowców, a co za tym idzie problematyczne jest też zapisanie ich do szkoły. Znow kobiety, które nie są w stanie uzyskać świadectwa zgonu dla swoich małżonków, nie są w stanie odziedziczyć majątku, czy też wyjść powtórnie za mąż.

Istniejące mechanizmy sprawiedliwości funkcjonujące na tamtejszych obszarach są rozczarowujące. Przeanalizowanie i właściwe ściganie poważnych zbrodni popełnionych przez organizację w Iraku i Syrii wydaje się być niemożliwym do zrealizowania wyzwaniem. Samo określenie liczby i rodzajów przestępstw, budzi trudność, nie wspominając już o zbieraniu materiałów dowodowych na zbrodnie, które miały miejsce w tym chaosie wojennym. Jak podkreśla Nadim Houry dla sądów w Iraku i Syrii wyczerpanych latami konfliktów i korupcji – jest to zadanie prawie niemożliwe. Każde z tych państw ma różne systemy sądowe, które działają także odmiennie w licznych częściach państwa, często ze sobą nie współpracując⁴².

Tamtejsze ustawy antyterrorystyczne przyjmują bardzo szeroką definicję wspierania i niesienia pomocy terrorystom, co jest konsekwencją skazywania wielu osób, nie rozróżniając wystarczająco ich rzeczywistego wkładu i rodzaju popełnianych czynów w strukturach organizacji. Na przykład obowiązujące przepisy mogą nakładać sankcje na lekarzy, którzy pracowali w szpitalach prowadzonych przez *PI*. Dlatego też w sierpniu 2016 r. Irak wydał Ustawę, która oferuje amnestię każdemu, kto przystąpił do *PI* lub innej grupie ekstremistów wbrew swojej woli, i nie popełnił żadnego poważnego przestępstwa, takiego jak tortury, zabijanie lub użycie materiałów wybuchowych. Szef komitetu prawnego irackiego parlamentu, Mohsen al-Karkari, podkreślił na spotkaniu organizacji Human Rights Watch, że stanowi to próbę ograniczenia zakresu szeroko zakrojonego antyterrorystycznego prawa Iraku. Należy mieć jednak na uwadze, że udzielane amnestie nie zapewnią sprawiedliwości. Nie można mieć bowiem pewności co do tego, że osoby które z niej skorzystały z pewnością są niewinne. Kluczowe wydaje się ustalenie priorytetów w zakresie ścigania poważnych przestępstw i odnalezienia alternatywnych dla postępowania karnego, sposobów rozwiązania problemu mniejszych przestępstw. Biorąc pod uwagę skalę i charakter przestępstw popełnianych przez *Państwo*

42 N. Houry, *The Justice Question After ISIS, Time for Judicial Triage*, 25.08.2017, „Open Democracy”, <https://www.opendemocracy.net/north-africa-west-asia/nadim-houry/justice-after-isis-time-for-judicial-triage> [dostęp: 16.04.2018].

Islamskie, wysiłki na rzecz wprowadzenia międzynarodowych zbrodni, takich jak zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości, do prawa irackiego i syryjskiego powinny być priorytetem, aby zbrodnie te mogły być właściwie ścigane. Bez odpowiedniego wsparcia międzynarodowego i wsparcia politycznego wątpliwe jest, czy sądy irackie i syryjskie byłyby w stanie skutecznie poradzić sobie w zaistniałej sytuacji.

Konkluzje

Konkludując można by zadać otwarte pytania, czym jest człowieczeństwo, co je definiuje i gdzie zaciera się jego granica, jeśli bezkarnie można odebrać drugiemu człowiekowi życie, poniżyć go czy zniewolić? Czy siła jest i będzie naczelną wartością napędzającą całą światową koniunkturę? Krótko ujmując, każda odmienność może spowodować, że ktoś uzna Nas za niegodnych człowieczeństwa, a przecież każdy człowiek ma prawo, by szanowane było jego życie i godność, które stanowią dobra nienaruszalne. Cały świat potępiał to co działo się w Iraku i Syrii, jednakże nadal nie zdołano wypracować jakiegoś złotego środka na polepszenie sytuacji ludzi zamieszkujących tamte terytoria. Kończąc można również stwierdzić, że idea praw człowieka nie ma żadnej racji bytu na terenach zajętych przez tę organizację terrorystyczną.

Bibliografia

- Baecker R., *Islam: między fundamentalizmem a totalitaryzmem*, [w:] *Islam a świat*, R. Baeker, S. Kitab (red.), Toruń 2005.
- Biszytyga A., *Zachodnia a islamska koncepcja praw jednostki*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2013, nr 1 (13), <http://marszalek.com.pl/przegladprawkonstytucyjnego/ppk13/04.pdf> [dostęp: 07.04.2018].
- Cumming-Bruce N., *ISIS Committed Genocide Against Yazidis in Syria and Iraq*, U.N. Panel Says, 16.06.2016, „The New York Times”, <https://www.nytimes.com/2016/06/17/world/middleeast/isis-genocide-yazidi-un.html> [dostęp: 20.03.2018].
- Czubik P., *Niewolnictwo w mahometanizmie*, [w:] *Islam w międzynarodowej i krajowej przestrzeni prawnej*, P. Czubik, K. Magoń (red.), Kraków 2017, s. 171.

- Dearden L., *Isis is using far more child soldiers than the world realised*, 19.02.2016, „Independent”, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-using-more-child-fighters-than-feared-assuicide-bombers-and-soldiers-after-brainwashing-at-a6883626.html> [dostęp: 08.04.2018].
- Domagała A., Ściganie i karanie sprawców gwałtu i przemoc seksualnej podczas konfliktów zbrojnych po zakończeniu zimnej wojny, „Wrocławskie Studia Politologiczne” 2011, nr 12.
- Green L., *Inside Mosul: What's life like under Islamic State?*, 09.06.2015, „BBC News”, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-32831854> [dostęp: 03.04.2018].
- Hall B., *ISIS Państwo Islamskie*, Warszawa 2015.
- Heritage and Cultural Diversity at Risk in Iraq and Syria. Report*, 03.12.2014, UNESCO, <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232562e.pdf>, s. 3 [dostęp: 14.04.2018].
- Houry N., *The Justice Question After ISIS, Time for Judicial Triage*, „Open Democracy”, 25.08.2017, <https://www.opendemocracy.net/north-africa-west-asia/nadim-houry/justice-after-isis-time-for-judicial-triage> [dostęp: 16.04.2018].
- Iraq: Families of Alleged ISIS Members Denied IDs. Documents Needed for Movement, Welfare, Work, School*, 25.01.2018, „Human Right Watch”, <https://www.hrw.org/news/2018/02/25/iraq-families-alleged-isis-members-denied-ids> [dostęp: 15.04.2018].
- Jamsheer H.A., *Reforma władzy i społeczeństwa w myśli społeczno-politycznej odrodzenia arabsko-muzułmańskiego*, [w:] *Wybrane idee, partie i organizacje polityczne Bliskiego Wschodu*, F. Ilkowski, S. Sulowski (red.), Warszawa 2014.
- Jordan executes 2 prisoners after ISIS video shows pilot being burned alive*, 04.02.2015, „FoxNews”, <http://www.foxnews.com/world/2015/02/04/new-isis-video-purportedly-shows-jordanian-pilot-beingburned-alive.html> [dostęp: 18.03.2018].
- Laurent S., *Kalifat Terroru, Kulisy Działania Państwa Islamskiego*, Warszawa 2015.
- Nasr S., *Istota islamu*, Warszawa 2010.
- Ochrona praw człowieka a terroryzm*, UNIC, <http://www.unic.un.org.pl/terroryzm/ochrona.php> [dostęp: 05.03.2018].
- Raport roczny Amnesty International 2014/15. Sytuacja Praw Człowieka na świecie*, https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/04/Raport_roczny_2014_15_PL_wybrane-1.pdf [dostęp: 20.03.2018].

- Rukmini C., *ISIS Enshrines a Theology of Rape*, 13.08.2015, „New York Times”, <https://www.nytimes.com/2015/08/14/world/middleeast/isis-enshrines-a-theology-of-rape.html> [dostęp: 14.03.2018].
- Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego sporządzony w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r.*, Dz.U. 2003, nr 78, poz. 708, art. 7, ust. 2, pkt c, <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20030780708/O/D20030708.pdf> [dostęp: 05.03.2018].
- Sadowski M., *Islam a prawa człowieka*, [w:] *Konstytucja w państwie demokratycznym*, K. Urbaniak, S. Patyra, M. Sadowski (red.), Poznań 2017.
- Samojedny M., *Klasyczny model państwa muzulmańskiego*, [w:] *Ze studiów nad prawem, administracją i ekonomią*, M. Sadowski, A. Spychalska, K. Sadowa (red.), „Acta Erasiana” t. VI, Wrocław 2014.
- Sangwon Y., *Islamic State Circulates Sex Slave Price List*, 04.08.2015, „Bloomberg”, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2015-08-03/sex-slaves-sold-by-islamic-state-the-younger-the-better> [dostęp: 10.03.2018].
- Shaheen K., *Islamic State holding estimated 3,500 slaves in Iraq, says UN*, 19.01.2016, „The Guardian”, <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/19/islamic-state-holding-estimated-3500-slaves-in-iraq-says-un> [dostęp: 08.03.2018].
- Spencer R., *Isil carried out massacres and mass sexual enslavement of Yazidis, UN confirms*, 14.10.2014, „The Telegraph”, <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/islamic-state/11160906/Isil-carried-out-massacres-and-mass-sexual-enslavement-of-Yazidis-UN-confirms.html> [dostęp: 10.03.2018].
- ‘*Staggering’ civilian death toll in Iraq – UN report*, 19.01.2016, „UN News”, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=53037#.Vy-ii-QcPIU> [dostęp: 06.04.2018].
- They came to destroy: ISIS Crimes Against the Yazidis. Raport Rady Praw Człowieka ONZ z dnia 15 czerwca 2016 r.*, http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoISyria/A_HRC_32_CRP.2_en.pdf [dostęp: 20.03.2018].
- Threats to international peace and security caused by terrorist acts. Rezolucja nr 2170 Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych z dnia 15 sierpnia 2014 r.* (UNSCR), <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2170> [dostęp: 02.03.2018].
- To have and to hold. Jihadists boast of selling captive women as concubines*, 18.10.2014, „The Economist”, <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2014/10/18/to-have-and-to-hold> [dostęp: 10.03.2018].

UNESCO Director-General condemns destruction of the Tetrápylon and severe damage to the Theatre in Palmyra, a UNESCO World Heritage site, 20.01.2017, UNESCO, <https://en.unesco.org/news/unesco-director-general-condemns-destruction-tetrápylon-and-severe-damage-theatre-palmyra> [dostęp: 14.04.2018].

Uniting against terrorism: recommendations for a global counter-terrorism strategy. Raport Sekretarza Generalnego ONZ z 27 kwietnia 2006 r., http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?sym-bol=A/60/825 [dostęp: 05.03.2018].

Wejksznér A., *Państwo Islamskie. Narodziny nowego kalifatu*, Warszawa 2016.

Wood G., *What is the Islamic State?*, „The Atlantic Daily” marzec 2015, <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2015/03/what-isis-really-wants/384980/> [dostęp: 02.03.2018].

ABSTRAKT

IDEA PRAW CZŁOWIEKA A DZIAŁALNOŚĆ PAŃSTWA ISLAMSKIEGO. CZY PRZEKROCZONO ZNÓW GRANICĘ CZŁOWIECZEŃSTWA?

Przedmiotem artykułu będzie ukazanie zbrodniczej działalności tzw. *Państwa Islamskiego*. W 2014 r. organizacja proklamowała samozwańczy kalifat na terytorium Syrii i Iraku. Jednym z początkowych motywów działalności organizacji było rzekome powstrzymanie fali przemocy ze strony „świata zachodu” czy lokalnych dyktatorów. Jednakże jak się z czasem okazało terroryści zaczęli dopuszczać się jeszcze większych okrucieństw niż ich poprzednicy. Autorka opíše wybrane przypadki łamania praw człowieka przez *PI* na terytorium kalifatu, m.in. praktykowanie handlu ludźmi czy ich organami, przywrócenie niewolnictwa, stosowanie przemocy seksualnej (szczególnie względem jazydek), przeprowadzanie publicznych egzekucji ludzi oskarżonych o szpiegostwo, przemyt, cudzołóstwo czy homoseksualizm. Podkreśli, że *Państwo Islamskie* starało się usprawiedliwić przywrócenie instytucji niewolnictwa w oparciu o własną interpretację prawa szariat. Dokońna pod tym kątem analizy materiałów propagandowych wydanych przez organizację, m.in. wybranych artykułów z magazynu *Dabiq* czy specjalnego pamfletu pt.: *Pytania i odpowiedzi w sprawie zakładników i niewolników*, w którym przyzwolono na pojmanie, zniewolenie czy handel kobietami. Odniesie się także do licznych raportów organizacji pozarządowych. Konkluzją artykułu będzie stwierdzenie, że idea praw człowieka nie miała żadnej racji bytu na terenach zajętych przez tą organizację terrorystyczną.

SŁOWA KLUCZOWE: Państwo Islamskie, Syria, łamanie praw człowieka, niewolnictwo, terroryzm.